

legis.html 32. Domestic Abuse Screening Policy. – Bristol: UK College of Family Mediators, 1999. – <http://www.screening.nhs.uk/domesticviolence>

6. Glaeser B. Victim-Offender Mediation in Cases of Domestic Violence (3rd Conference of the European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice. – www.euforumrj.org/readingroom/Budapest/workshop17.pdf

7. Guidelines to develop standards for programmes working with male perpetrators of domestic violence // WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe – Daphne II Project 2006 – 2008. - http://www.work-with-perpetrators.eu/documents/standards/wwp_standards_2008_vers_1_1.pdf?sprache=standards%2Fwwp_standards_2008_vers_1_1.pdf.

Жадан Аліна Олександрівна
Жадан Олексій Володимирович
слухачі магістратури 1-го курсу
ННІ заочного навчання
та підвищення кваліфікації ДДУВС

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЄЮ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ І БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС МИРНИХ ЗІБРАНЬ

Свобода мирних зібрань є одним з ключових елементів фундаменту демократичної та правової держави. Ця свобода уможливорює по-справжньому прямий діалог між державою і тими, «у кого немає прямого доступу ні до процесу прийняття політичних рішень, ні до засобів масової інформації». І саме в таких випадках особливу роль набуває ця «незатишна» свобода зібрань, яка створює незручності всім: з одного боку, заважає владі, яка часом піддається гострій і публічній критиці; з іншого - свобода зібрань створює дискомфорт для громадян, які не беруть участі в публічних заходах. Однак, виходячи з особливої демократичної функції цієї конституційної свободи, держава повинна сприяти мирним зібранням та їх захисту, а також забезпечення публічного порядку та безпеки.

В цьому аспекті поліція відіграє надзвичайно важливу роль в сприянні проведення мирних зібрань. Будучи найбільш помітним вираженням державної влади, вона повинна демонструвати прихильність держави додотримання принципів верховенства права та захисту основних прав і свобод людини. Зважаючи на це, важливим вбачається аналіз європейського досвіду забезпечення поліцією публічного порядку і безпеки під час мирних зібрань.

Мета публікації полягає в аналізі європейського досвіду забезпечення поліцією публічного порядку і безпеки під час мирних зібрань та шляхи його вдосконалення.

Дослідження деяких проблем вивчення європейського досвіду забезпечення поліцією публічного порядку і безпеки під час мирних зібрань здійс-

нювалося науковцями, зокрема: Ю. Г. Барабаш, В. В. Заросило, М. Каменєвим, А. М. Колодій, Г. Г. Мошак, В. Ф. Погорілко, О. Д. Терешук, В. М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко, О. С. Юніним та іншими. У той же час окремі важливі теоретичні та практичні питання залишаються невирішеними або недостатньо розробленими й до сьогодні.

Необхідно відзначити, що у систему органів, які захищають права і свободи людини входять безліч державних органів, структур та інститутів. Держава встановлює компетенцію цих органів влади, тим самим наділяючи їх конкретними функціями. Саме компетенція визначає особливі функції кожного суб'єкта в певних відносинах і забезпечує спільність дій. Особлива роль у забезпеченні захисту прав і свобод громадян та забезпечення порядку і безпеки під час проведення мирних зібрань відводиться органам поліції, які здійснюють свою діяльність на основі правових принципів закріплених в конституційних нормах країни та міжнародних принципів [3, с. 74].

Соціальна та політична напруженість в суспільстві сприяє зростанню акцій протесту з боку різних верств громадян. В ході публічних заходів все частіше відбуваються групові порушення громадського порядку. Як наслідок - здійснюється посягання на життя і здоров'я громадян, які випадково опинилися в безпосередній близькості від місця проведення публічного заходу, посягання на власність фізичних та юридичних осіб та ін [2].

У зв'язку з цим обов'язковою умовою проведення публічних заходів (мирних зібрань) є охорона публічного порядку і забезпечення безпеки, що здійснюється органами поліції європейських держав. В сучасних умовах організація цієї умови поліцією в період проведення зборів, мітингів, демонстрацій, ходів і пікетувань є складним завданням, що вимагає прийняття багатопланових рішень, використання значної кількості сил і засобів, залучення компетентних фахівців різного профілю [2].

Реалізація правомочностей поліції європейських держав з охорони публічного порядку і забезпечення безпеки під час проведення мирних зібрань також має ряд проблем.

Так, наприклад просто розпустити демонстрацію німецька поліція не може. Для цього їй потрібні конкретні підстави, наприклад, відсутність повідомлення (якщо мова не йде про спонтанну акцію), вказівка завідомо неправдивих відомостей в заявці, порушення правил, виникнення заворушень. Але взагалі-то головне завдання поліції, - забезпечити безперешкодне проведення заходу. При цьому інтереси його учасників німецька поліція враховує в більшій мірі, ніж, скажімо, автолюбителів, перехожих або мешканців навколишніх будинків [5, с. 49].

Якщо ж демонстрація починає виходити з-під контролю, тобто якщо учасники починають скандувати образливі гасла, надягають маски, а її організатори не можуть самі забезпечити порядок, то тоді направляють антиконфліктні поліцейські наряди, навчені методам деескалації. Їх завдання - заспокоїти демонстрантів. І тільки якщо і це не дає бажаного ефекту, поліція вда-

ється до крайнього заходу - оголошує демонстрацію розпущеною і проводить затримання особливо буйних її учасників.

Що стосується спонтанних вуличних акцій, то німецька поліція приймає рішення в залежності від обставин. Якщо припустимо, кілька десятків правих радикалів спонтанно вирішать пройти демонстрацією по широкій вулиці, то поліція в такому випадку повинна оцінити, чи може вона забезпечити безпеку на проїжджій частині - них самих, а також учасників дорожнього руху. Якщо сил замало, то демонстрантам запропонують інший, більш спокійний маршрут або видадуть розпорядження мітингувати, стоячи на місці. Але відсутність заявки на проведення мирного зібрання не може служити підставою для розпуску такого заходу [5, с. 52].

У Німеччині право на мирне зібрання (мітинги, демонстрації тощо) розглядається як одна з найбільших демократичних цінностей, а тому розпуск або заборона на їх проведення вважається *Ultima ratio* - найбільш крайнім, вимушеним заходом.

У Франції дозвіл на проведення мітингу дає Префект поліції (міста або місцевості, де планується проведення мітингу). При проведенні несанкціонованих мітингів для забезпечення охорони громадського порядку зазвичай залучаються спецпідрозділи поліції (CRS). Представники правопорядку повинні двічі попередити мітингувальників, що даний мітинг не був санкціонований і просити натовп розійтися. Залежно від обставин органи правопорядку можуть застосувати силу негайно (якщо з боку демонстрантів проявлена агресія, або вчинено опір). Після відмови розійтися громадяни, які добровільно продовжують участь в демонстрації, піддаються покаранню у вигляді позбавлення волі на строк до 1 року і штрафу до 15 000 € [7, с. 167].

У Великобританії якщо уповноважений офіцер поліції обгрунтовано вважає, що проведення заходу може спричинити масові заворушення, заподіяння шкоди власності, загрозу життю громадян; якою метою організаторів заходу є залякування / примус громадян не вчиняти дій, які вони мають право здійснювати, то офіцер поліції може направити організаторам письмову вимогу змінити дату, час, маршрут ходи. В разі проведення зборів, уповноважений офіцер має право давати обов'язкові для виконання вказівки щодо місця проведення зборів, його максимальної тривалості, максимальної кількості громадян, які беруть в ньому участь [1, с. 57].

Якщо під час проведення мирних зібрань в Іспанії відбуваються інциденти, що завдають шкоди людям або майну, зібрання (мітинги, демонстрації) можуть бути розігнані поліцією і затримано учасників, які вчинили злочини проти поліції або громадян, та тих, які завдали шкоди майну. Всі затримані поліцією мають право на адвоката до прийняття рішення і не можуть бути затримані більше, ніж на передбачений законодавством час, - в будь-якому випадку не більше, ніж на 72 години. Потім справа надходить в розпорядження судді [4, с. 12].

Позитивним досвідом Швеції можна вважати той факт, що у випадку зу-

пинення поліцією мітингу, демонстрації, походу, пікету чи іншого масового заходу, то організатори не отримують дозволу на проведення таких заходів у майбутньому [7, с. 175].

Аналізуючи досвід забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку під час масових заходів країн Європейського Союзу, слід зазначити, що в даних країнах з метою припинення масових заворушень правоохоронцям, відповідно до законів про поліцію та інших нормативних актів, дозволено застосовувати озброєння, що належить до категорії не летальної.

Згідно напрацьованої європейської практики поліція повинна пам'ятати, що переважна більшість зібрань проходить мирно, відповідно до закону і законних обмежень, а після завершення таких зборів їх учасники спокійно розходяться. Зворушення і насильство трапляються відносно рідко, але в зв'язку з тим, що інформація про такі дії завжди потрапляє в ЗМІ, може легко скластися враження, що це більш поширене явище, ніж є насправді.

Поліції завжди необхідно враховувати те, як дії, які вона здійснює (або не здійснює), і вимоги, які висуває, можуть впливати на ескалацію напруги як до зборів, так і під час них. Адже поліція може мати незначний вплив на кількість учасників зборів, але вона може контролювати обсяг комунікації, що відбувається [3, с. 96].

Саме тому так важлива ефективна комунікація (не тільки із учасниками та організаторами зборів, але й на ширшій основі - наприклад, через соціальні мережі) і правило «без несподіванок». Заохочення поліцією належної поведінки створює більше шансів на те, що зібрання будуть мати мирний характер, ніж постійне очікування негативного поведіння, з тим щоб відреагувати на нього.

Для європейських країн характерно, що до тих пір, поки зібрання не вдається до насильства (навіть якщо воно є незаконним), поліція повинна уникати застосування сили. Як вже зазначалося вище, силу слід використовувати тільки тоді, коли інші альтернативи не приносять бажаного результату. Будь-яке застосування сили в будь-якому контексті завжди має бути мінімально необхідним для відновлення безпеки та правопорядку. Поліція завжди повинна мати в своєму розпорядженні різні тактичні прийоми для скорочення необхідності застосування сили при охороні порядку під час зібрань і перш ніж застосовувати будь-які превентивні заходи повинна опиратися не на втручання, а на підходи, що включають комунікацію, діалог і збір доказів. Завжди, коли є така можливість, поліція повинна зберігати терпіння, щоб дати час неформальним способом зняти напруженість [7, с. 183].

Кращим варіантом згідно європейського досвіду для поліції завжди має бути надання натовпу можливості розійтися самим. Розгін зібрання поліцією завжди повинен бути крайнім заходом, який слід використовувати тільки у відповідь на акти насильства або на неминучу загрозу насильства.

Перед використанням будь-яких інших тактичних прийомів в країнах Європи поліція повинна спочатку звернутися, за допомогою засобів вербаль-

ної і візуальної комунікації, до учасників зібрання з проханням розійтися, а також повинна обговорити з організаторами або основними впливовими особами і розпорядниками питання про те, як сприяти нагляду за людьми з місця проведення зібрання. Такий підхід повинен стати нормою в ситуаціях, коли люди відмовляються розходитися, - за виключенням тих випадків, коли вже відбувається широкомасштабне насильство і будь-яке зволікання може призвести до безпосередньої загрози для інших громадян та співробітників поліції.

Коли приймається рішення про застосування сили для розгону зібрань, що використовують насильство, дозвіл повинен давати командир підрозділу поліції. Рішення повинно бути повністю задокументовано і має включати повне обґрунтування обраної тактики [4, с. 17].

Перед використанням сили слід попередити про це учасників зібрання. Єдиним винятком повинні бути ситуації, коли будь-яка затримка може призвести до негайної втрати життя або до серйозних тілесних ушкоджень. Попередження повинне бути зроблено за допомогою досить потужного звукопідсилюючого пристрою, на відповідній мові і більш ніж один раз. попередження має бути чітким, добре чути і не повинно супроводжуватися іншими звуками - наприклад, занадто гучним шумом двигуна.

Якщо поліція все-таки вирішить, що необхідно застосувати силу, це повинно мати форму адресного втручання, спрямованого на тих, хто здійснює акти насильства, а також втручання має бути мінімально необхідним для того, щоб зупинити насильство і відновити публічний порядок та безпеку. Поліції також слід пам'ятати про різноманіття учасників зборів і враховувати можливий вплив будь-якого застосування сили на особливо вразливих людей [1, с. 58].

Там, де до насильства вдаються лише деякі з учасників зборів, дії поліції повинні бути спрямовані на цих конкретних порушників. Іншим учасникам необхідно дати можливість продовжувати участь у зібранні або розійтися. Рішення використовувати тактику розгону зібрань повинно прийматися на основі оцінки поведінки більшості учасників, а не дій деяких осіб.

Отже, поліція європейських держав з метою забезпечення публічного порядку і безпеки під час мирних зібрань здійснює активну комунікацію для налагодження відносин з учасниками мирного зібрання для попередження можливих конфліктних ситуацій. Ця комунікація проходить на всіх етапах проведення мирного зібрання (повідомлення та отримання дозволу на його проведення, забезпечення публічного порядку та безпеки під час його проведення). У випадку необхідності застосування обмежень на проведення мирного зібрання згідно практики європейських країн, поліція спочатку інформує учасників про причини прийняття такого рішення. І лише у випадку відмови учасників мирного зібрання припинити порушення, поліція, з метою забезпечення публічного порядку і безпеки застосовує примусові заходи.

1. Заросило В. В. Досвід підготовки і проведення масових заходів у зарубіжних країнах, адміністративного забезпечення порядку під час їх підготовки і проведення та можливість його застосування в Україні / В. В. Заросило // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. — 2016. — № 837. — С. 56–59.
2. Каменєв М. Свобода зібрань // М. Каменєв. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/Pravo>
3. Мердок Д. Європейська конвенція з прав людини та охорона правопорядку : посіб. для співробітників поліції та правоохорон. органів / Джим Мердок, Ральф Рош. — [Б. м.] : Центр, 2013. — 157 с.
4. Міжнародний досвід діяльності патрульної служби у забезпеченні охорони громадського порядку : методичні рекомендації // В. Л. Костюк, В. А. Молотай, О. Г. Пелагеша, В. С. Сивухін. — К. : Нац. Акад. внутр. справ, 2011. — 28 с.
5. Мошак Г. Г. Вивчення та вдосконалення роботи органів поліції (за матеріалами ФРН, Швейцарії та України) / Г. Г. Мошак ; Одес. нац. мор.: монографія. — Х. : Право, 2015. — 93 с.
6. Терещук О. Д. Організація діяльності поліції окремих зарубіжних країн щодо припинення групових порушень громадського порядку та масових безпорядків під час проведення масових заходів / О. Д. Терещук // Наукові праці МАУП. — 2014. — Вип. 42 (3). — С. 141–145.
7. Юнін О. С. Зарубіжний досвід організації діяльності підрозділів поліції і можливості його застосування в Україні : монографія / О. С. Юнін. — Х. : Панов, 2015. — 430 с.

Завгородній Денис Анатолійович,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Федорцов Дмитро Віталійович,
курсант 1 курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЯННЯ ПОРУШЕННЯМ ТА ЗЛОЧИНАМ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Українська нація невпинно рухається вперед і саме цей рух призводить до суспільних змін різного характеру. Людині надається все більше і більше прав на вільний вибір але така свобода дії несе за собою не лише позитивні, а й негативні наслідки.

Вже ні для кого не є секретом той факт, що в Україні досить високий рі-